

Cənubi Qafqazda geniş imkanlar açacaq əməkdaşlıq və inteqrasiya

"Ümid edirik ki, vaxt gələcək və biz, sözün əsl mənasında, Cənubi Qafqazda əsl əməkdaşlıqdan və inteqrasiyadan danışıacağıq. Biz artıq çox mühüm təkliflərlə və təşəbbüslərlə çıxış etmişik. Yeri gəlmişkən, onlar 10 noyabr 2020-ci il tarixli birgə bəyanatda da əks olunub. Bu, xüsusən də kommunikasiyalara və yeni daşıma dəhlizlərinin açılması ilə bağlıdır... Zəngəzur dəhlizi açıldıqdan sonra bütün region ölkələri üçün yeni imkanlar yaranacaq" deyən Prezident İlham Əliyev bütövlükdə Qafqazın sülh və inkişaf bölgəsinə çevrilməsində regional və beynəlxalq əhəmiyyət daşıyacaq Zəngəzur dəhlizindən keçən nəqliyyat, kommunikasiya, infrastruktur layihələrinin bütün türk dünyasını birləşdirməklə bərabər, eyni zamanda, digər ölkələr üçün də əlavə imkanlar yaradacağını vurğulamışdır. Region üçün sülhün, sabitliyin, inteqrasiyanın qarantına çevriləcək Zəngəzur dəhlizi türk dünyasının birliyini gücləndirməklə yanaşı, regionda yaradılan yeni nəqliyyat imkanları hesabına Avropa ilə Asiyanın daha sıx birləşməsinə, bu məsələdə regionun geosiyasi əhəmiyyətinin artmasına da səbəb olacaq.

İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra regionda geosiyasi vəziyyət əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdi. Azərbaycan bölgədə və ümumiyyətlə regionda yeni əməkdaşlıq imkanlarına yol açacaq reallıqlar yaratdı. Cəmi 44 gün davam edən İkinci Qarabağ müharibəsinin Azərbaycanın Qələbəsi ilə başa çatması nəticəsində ölkəmiz nəqliyyat-kommunikasiya, logistika imkanlarını genişləndirmək üçün əlverişli imkanlar əldə etdi. Belə ki, 2020-ci il noyabr ayının 10-da Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan rəhbərlərinin imzaladığı birgə üçtərəfli Bəyanat həm də Cənubi Qafqazda Ermənistanın təxminən 30 il ərzində davam etdirdiyi işğalçı siyasət nəticəsində bölgədə məhdudlaşan iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası, inkişafı və bu istiqamətdə qlobal layihələrin həyata keçirilməsinə hüquqi zəmin yaratdı. Üçtərəfli Bəyanatın 9-cu maddəsində bölgədəki bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin blokdan çıxarılması nəzərdə tutulur ki, bu da uzun illərdir blokada şəraitində olan Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb bölgələri arasında nəqliyyat əlaqəsinin bərpa olunması və bu kontekstdə də Zəngəzur dəhlizinin reallaşması anlamına gəlir.

Cənub Qafqazda əməkdaşlığın, sülhün, əmin-amanlığın, təhlükəsizliyin təmin olunmasını dəstəkləyən və daim bu təşəbbüslərlə çıxış edən Azərbaycan Zəngəzur dəhlizini açmaqla Avropa İttifaqı, region dövlətləri və bölgədə maraqlı olan başqa dövlətlər üçün də etibarlı tərəfdaş olduğunu nümayiş etdirir. Çünki Zəngəzur dəhlizi regionda təhlükəsizliyin təmin edilməsi, əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi baxımından çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Zəngəzur dəhlizinin açılması həm də Azərbaycanın strateji təhlükəsizliyi baxımından maraqlarının təmin olunması istiqamətində atılan mühüm addımdır. Zəngəzur dəhlizi bütün Türk dünyasını birləşdirəcək və bölgədəki bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrini bərpa etməklə Qərbdən Şərqə uzanacaq ticarət yolu olacaq. Həmçinin, bu dəhlizin reallaşması regional nəqliyyat şəbəkələrinin genişlənməsinə səbəb olacaq və bölgə ölkələri arasında qarşılıqlı iqtisadi əlaqələri stimullaşdıracaq. Zəngəzur dəhlizi Şimal-Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizi və Orta dəhliz kimi beynəlxalq nəqliyyat dəhlizləri daxilində bölgənin əhəmiyyətini daha da artıracaq.

Bu ilin birinci rübünün yekunlarına həsr olunmuş müşavirədə ölkə başçısı İlham Əliyev Azərbaycanın qlobal logistik-tranzit qovşağı mövqeyini daha da möhkəmləndirəcək Zəngəzur dəhlizinin həm regional, həm də beynəlxalq əhəmiyyətindən danışarkən demişdir: "Ermənistan da görməlidir ki, o, bizim planlarımızı əngəlləyə bilməz. Əgər Zəngəzur üzərindən bizə keçid verməyə, özü itirəcək və birinci növbədə, 10 noyabr Bəyannaməsini pozmuş olacaq. Çünki 10 noyabr Bəyannaməsində açıq-aşkar yazılıb ki, Azərbaycanın qərb rayonları ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında əlaqə olmalıdır və bu, Ermənistanın öhdəliyidir. Əgər o, öz öhdəliyini yerinə yetirmək istəmirsə, onda biz də hər hansı bir öhdəliyin yerinə yetirilməsi ilə bağlı heç bir məsuliyyət daşımacağıq. Onlar bunu bil-məlidirlər, vaxtı uzatmamalıdırlar. Onsuz da biz istədiyimizə gec-tez nail olacağıq".

Bu gün Azərbaycan Zəngəzur dəhlizinin gerçəkləşməsi üçün əməli addımlar atır. Ölkə başçısı tərəfindən Zəngəzur dəhlizinin bir hissəsi olan böyük avtomobil yolunun təməlinin qoyulması və demir yolu xəttinin çəkilməsi Zəngilanı Naxçıvanla birləşdirəcək 40 kilometrlik Zəngəzur dəhlizinin reallaşmasını daha da tezləşdirəcək. Qitənin nəqliyyat xəritəsini təkmilləşdirməklə yanaşı, Azərbaycanın qlobal logistik-tranzit qovşağı mövqeyini daha da möhkəmləndirəcək Zəngəzur dəhlizinin həm regional, həm də beynəlxalq əhəmiyyəti çox böyükdür. Lakin Ermənistanın Naxçıvana və daha sonra Türkiyəyə uzanan yeni dəhlizin açılmasına qəti fikir bildirməməsi məsələnin həllinin uzanmasına səbəb olur. Hər zaman olduğu kimi, regional əməkdaşlığı daha da gücləndirməyin marağında olan Azərbaycan dövləti Ermənistanın Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı mövqeyini gözəlməyərək qonşu İran İslam Respublikasının ərazisindən keçən yeni kommunikasiya xəttinin yaradılmasını planlayır. Bu məqsədlə, bu il martın 11-də Bakıda Azərbaycanın baş nazirinin müavini Şahin Mustafayev və İran İslam Respublikasının yollar və şəhərsalma naziri Rüstəm Qasimi Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında yeni kommunikasiya bağlantılarının yaradılması haqqında Anlaşma Memorandumu imzalamışlar.

Sözsüz ki, bu anlaşma rəsmi Azərbaycanın Zəngəzur dəhlizini açmaq fikrindən daşındırmır, əksinə İrənlə yeni dəhliz həm ticarət dövriyyəsinin artmasına, həm də bu dəhliz vasitəsilə qonşu Türkiyəyə uzanan quru yolun əldə etməsinə imkan yaradır. Ən əsası isə Azərbaycanın İran ərazisindən keçən yeni dəhliz layihəsi Azərbaycanın özünün regionda əsas resurs bazasına malik olduğunu, digər tərəfdən isə Naxçıvana açılacaq birbaşa quru yol dəhlizi üçün alternativ yolların mövcud olduğunu nümayiş etdirir. Çünki Ermənistanın özü üçün də olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edən Zəngəzur dəhlizinin yaradılmasına üzərinə götürüldüyü öhdəliklərə əməl etməyərək onun reallaşmasına hər vəchlə maneçilik törədərək bu dəhlizin yalnız Ermənistan ərazisindən və onun icazəsi ilə yaradıla biləcəyini zənn edir və bu amildən Azərbaycanı qərbi təsir vasitəsi kimi istifadə etməyi düşünür.

Lakin Azərbaycan regionda sülhə, təhlükəsizliyə, əmin-amanlığa və tərəfdaşlığa əsaslanan istəyini reallaşdıraraq Ermənistanın sərhədindən cəmi 5 kilometr aralıda - İran ərazisindən keçəcək yeni kommunikasiya bağlantısı yaratmaqla Ermənistanı növbəti dəfə ona verilən şansını itirərək mühüm geostrateji əhəmiyyətə malik layihədən özünü kənarı qoyduğunu göstərdi. Ermənistanın layihədən kənar qalması isə onun yaxın gələcəkdə digər beynəlxalq əhəmiyyətli tranzit layihələrlə yanaşı, "Şimal-Cənub dəhlizi"ndən də kənar qalmasına səbəb olacaq.

İrənlə Azərbaycan arasında körpülərin, demir yolu körpülərinin tikintisi və elektrik xətlərinin çəkilişi ilə bağlı Memorandum imzalanması bunu bir daha bəyan edir. İran ərazisindən keçməklə Azərbaycanın Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu ilə Naxçıvan MR arasında yeni demir yolu, avtomobil yolu əlaqəsinin, eləcə də rabitə və enerji təminatı xətlərinin yaradılması məqsə-

dilə imzalanmış Memorandum əsasən Araz çayı üzərində iki avtomobil və iki demir yolu olmaqla ümumilikdə, Ermənistanın dövlət sərhədinə 5 km məsafədə keçəcək dörd körpünün, eləcə də rabitə və enerji təminatı infrastrukturunun tikintisi nəzərdə tutulur. Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunu İrənlə birləşdirən avtomobil körpüsünün, eləcə də rabitə və enerji xətlərinin layihə sənədlərinin hazırlanması, tikintisi və bu tikintiyə nəzarət işləri üzrə bütün xərclər Azərbaycan, İrən Naxçıvan MR-in Ordubad rayonu ilə birləşdirən avtomobil körpüsünün layihə sənədlərinin hazırlanması, tikintisi və tikintiyə nəzarət işləri üzrə bütün xərclər isə İran tərəfindən ödəniləcək. Körpülərin layihələndirilməsi və tikintisi üçün tərəflərin müvafiq qurumlarının nümayəndələrindən ibarət Birgə İşçi Qrupu yaradılacaq. İran və Azərbaycan öz ərazilərində gündə ən azı 1000 ədəd - 500 giriş və 500 çıxış olmaqla yük nəqliyyatı parkını qəbul edə biləcək dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsinin tikilməsini də öhdələrinə götürürlər.

Memorandumun məqsədi Azərbaycanın əsas hissəsinin Naxçıvanla birləşdirilməsini təmin etmək olmaqla bərabər, bu layihə regionun nəqliyyat-kommunikasiya xəritəsində mühüm strateji dəyişikliklərə də səbəb olacaq və ölkəmizə böyük iqtisadi dividendlər gətirəcək. İrənlə Azərbaycan arasında dostluq, yaxın qonşuluq münasibətləri zəminində imzalanmış Anlaşma Memorandumu ölkəmizin iqtisadi inkişafında mühüm rol oynayacaq və bu gün elektrik enerjisi ixracatçısı olan Azərbaycan İran ərazisindən keçməklə Naxçıvan, Türkiyə və Avropaya elektrik enerjisi ixrac etmək imkanı da qazanacaq.

Bu gün regionda uzunmüddətli sülhün, əməkdaşlığın və təhlükəsizliyin təmin olunması üçün real şərait yaranıb. Azərbaycan üzərinə düşən vəzifələri uğurla icra edir. Ermənistanın revanşist əhvali-ruhiyyəli davranışı isə yalnız onların özünə ziyan verəcək.

Mehparə ƏLİYEVƏ,
"Respublika".

